

بررسی نقش امنیت در سرزندگی و حیات شبانه فضاهای عمومی شهری

(نمونه موردی: خیابان امام مرند حدفاصل خیابان شهید رجبری و خیابان هفت تیر)

مسعود علیمردانی^{۱*}، علی شرقی^{۲*}، نیره مهدنشین^{۳*}

۱- استادیار گروه شهرسازی، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
۲- استادیار گروه شهرسازی، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
۳- دانشجوی ارشد طراحی شهری، گروه شهرسازی، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

(تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۴/۴، تاریخ پذیرش نهایی: ۹۵/۱۰/۱۲)

چکیده:

تا پیش از دهه ۶۰ قرن نوزدهم، زمان کار یا به عبارتی زمان روز، مهم‌ترین زمان زندگی محسوب می‌شد و زمان فراغت یا زمان شب، زمانی بیهوده و باقی‌مانده از روز به شمار می‌رفت؛ اما محدودیت‌های ساختار زمانی به وجود آمده از زندگی شهری، توجه‌ها را به منظور بهره‌مندی بیش‌تر از زمان در اختیار، به حیات شبانه و تداوم زندگی جمعی در ساعات پس از کار روزانه (بهترین فرصت حضور در فضای شهری که بر پایه تجربه حس شهروندی و برقراری ارتباط و تعامل با سایرین صورت می‌گیرد) معطوف ساخت. یکی از مولفه‌های اصلی در سرزندگی و حیات شبانه فضاهای عمومی شهر افزایش امنیت فضا از نظر فیزیکی و روانی است. چرا که نبود امنیت در فضاهای عمومی شهر به افزایش رفتارهای ناهنجار کمک می‌نماید. در نتیجه باعث کاهش حضور شهروندان در فضاهای شهری در ساعات شبانه شده و از سرزندگی فضا کاسته می‌شود. این مقاله با هدف پاسخگویی به اینکه چگونه می‌توان از طریق ارتقاء امنیت فضا به سرزندگی فضاهای عمومی شهری در ساعات شبانه دست یافت، به کمک روش تحلیل محتوای کیفی متون تخصصی، به استخراج محورها و موضوعات مشترک امنیت در جهت نیل به سرزندگی محیط می‌پردازد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که چنانچه نسبت امنیت فضاهای شهری به هنگام شب- رویکردی علمی و برنامه ریزی شده اتخاذ گردد، با افزایش میزان اختلاط کاربری‌ها، نفوذپذیری بصری و کالبدی، نورپردازی مناسب شبانه و طراحی مناسب کالبدی محیط میزان احساس امنیت درک شده از فضا افزایش می‌یابد. در نتیجه می‌تواند ضمن بهبود کیفیت زندگی شهری، نقش مهمی در افزایش سرزندگی فضاهای شهری و ارتقای حیات شبانه فضا نیز به همراه داشته باشد.

واژه‌های کلیدی:

سرزندگی، حیات شبانه، فضاهای عمومی شهری، امنیت.

مقدمه:

امروزه امنیت از شاخصه های کیفی زندگی در شهرها است. امنیت و آسایش همان حلقه گم شده ای است که مردمان را به محیطی آرام و پاک شهری می کشاند تا در آرامش محیطی سرزنده و بیدار، نه فضایی مرده و بی روح دمی بیاسایند. چرا که جیکوبز معتقد است نشانه های یک ناحیه شهری موفق آن است که فرد در خیابان های مملو از بیگانگان احساس امنیت فردی و اطمینان کند. او نباید خود به خود احساس کند که مورد تهدید قرار دارد. امنیت یک معیار کیفی است که سبب ارتقای کیفیت محیط می شود. به طوری که نبود امنیت در مکان های عمومی، یکی از مهم ترین عوامل کاهش جذابیت و عدم سرزندگی فضاها محسوب می شود (کارمونا، ۱۳۸۸: ۱۰۱).

طرح مسئله:

در دنیای امروز که اکثر افراد تنها شب ها از فرصتی برای تفریح و گذراندن اوقات برخوردار هستند، در اکثر شهرهای کشورمان فضاهای همگانی امن و فعال در شب که افراد اوقات فراغت خود را در آن سپری کنند وجود ندارد و شهر بعد از غروب آفتاب یک دوره مرده و خالی از زندگی سرزنده و شاداب شبانه را دارند.

به نظر می رسد طراحی فضاهای امن و ایجاد امنیت روانی در افراد سبب افزایش حس حضور در مکان و افزایش تعاملات اجتماعی شهروندان در ساعات شبانه شده و همه اقشار جامعه بدون تجربه ترس و جرم در فضاهای شهری در ساعات شبانه حضور فعال خواهند داشت و در نتیجه سرزندگی و زیست پذیری فضای شهری افزایش می یابد. لذا با شناسایی عوامل موثر بر سرزندگی فضاهای شهر و تقویت آن ها از طریق آیتام امنیت در نتیجه ایجاد فضاهای سرزنده، می توان حیات شبانه شهر را احیا و باز سرزنده نمود. (لینچ، ۱۳۸۴: ۱۰۲). از این رو پژوهش حاضر برای بررسی و ارزیابی میزان اثر بخشی امنیت بر سرزندگی و حیات شبانه شهری هدف گذاری شده است.

اهمیت و ضرورت پژوهش:

امروزه در ایران هر چند به شاخص امنیت به عنوان یکی از آیتام های سرزندگی و حفظ پویایی فضاهای شهری در هنگام شب تا حدی توجه گردیده، اما هنوز قابلیت آن به عنوان عاملی مؤثر در سرزندگی و حیات شبانه کم تر مورد توجه جدی قرار گرفته است. پژوهش حاضر از این روی واجد اهمیت است که علاوه بر ارزیابی نقش امنیت فیزیکی و روانی به عنوان عامل مهم و تأثیرگذار در بهبود شاخص سرزندگی شهری به بررسی نقش امنیت در افزایش حیات شبانه نیز پرداخته است.

اهداف پژوهش:

این پژوهش بر آن است که با در نظر گرفتن نیازهای گروه های مختلف سنی، راهکار هایی را برای ایجاد فضایی شاد و پویا برای ساکنین شهر در ساعات شبانه از طریق ایجاد امنیت در فضاهای عمومی شهری ارائه دهد.

پیشینه پژوهش:

جیکوبز نظریه پرداز بزرگ شهری در کتاب زندگی و مرگ شهر های بزرگ آمریکا، خیابان ها و پیاده راه ها را عمده ترین مکان های عمومی شهر و اصلی ترین ارگان حیاتی شهر می داند و حفظ امنیت شهر را وظیفه اساسی خیابان و پیاده راه برمی شمرد. وی چشم های ناظر را برای افزایش امنیت محیط مطرح می کند (Jacobs, 1961). کتاب فضاها قابل دفاع اسکار نیومن بر روی راه حل های معماری کنترل جرم در محدوده مسکونی شکل گرفت که منجر به ارائه نظریه فضاها قابل دفاع گردید (Newman, O., 1996). آنجل نیز نظریات جیکوبز را دنبال کرد و معتقد است که که استفاده بسیار از یک قسمت از شهر توسط مردم، موجب افزایش تعداد ناظران و شاهدان می شود و باعث افزایش امنیت در محیط می گردد.

فرضیات پژوهش:

پژوهش حاضر بر مبنای چهار فرضیه به شرح زیر انجام شده است:
فرضیه اول: اختلاط کاربری ها می تواند بر امنیت و در نتیجه بر سرزندگی فضای شهری در شب مؤثر باشد.
فرضیه دوم: نورپردازی شهری می تواند باعث افزایش امنیت در فضاهای عمومی شهر شده و بر حضور شهروندان در فضاهای شهری در هنگام شب مؤثر است.
فرضیه سوم: طراحی کالبدی فضاهای شهری در امنیت فضا در هنگام شب مؤثر است و در افزایش سرزندگی فضا مؤثر است.
فرضیه چهارم: نفوذ پذیری فیزیکی و بصری در امنیت یک فضای شهری مؤثر است و باعث سرزندگی فضا های شهری می گردد. سپس کوشیده شده تا به این سوال پاسخ داده شود که آیا سرزندگی و امنیت دو مولفه کاملاً جدا از همدیگر هستند و هیچ تأثیری بر یکدیگر ندارند؟ یا دارای وجوه مشترک و تأثیر گذار بر یکدیگر هستند؟

روش تحقیق:

روش این پژوهش توصیفی، تحلیلی و پیمایشی است و داده های اصلی پژوهش از طریق طرح تحلیل آماری پرسشنامه حاصل

آمده است. بدین منظور پرسشنامه ای طراحی و به صورت تصادفی در بین نمونه ای از جامعه آماری مورد نظر توزیع گردید. برای افزایش صحت و سهولت پاسخگویی، در ابتدا توضیحات مختصری در رابطه با موضوع مورد مطالعه به آنها ارائه گردید. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران که یکی از پرکاربردترین روش ها برای تعیین حجم نمونه آماری است استفاده شده است. با توجه به فرمول کوکران داریم:

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

با توجه به این که جمعیت شهرستان مرند و با در نظر گرفتن این مورد که در صدی از جامعه آماری را کودکان و نوزادان تشکیل می دهند (حدود یک سوم آن) لذا مقدار را برابر ۰,۳ و مقدار مقدار را برابر ۰,۶ در نظر گرفته شده است. در این فرمول مقدار برابر ۱,۹۶ و مقدار برابر ۰,۰۵ منظور گشته است.

طبق فرمول فوق حجم نمونه آماری ۳۳۸ نفر می باشد. طبق جدول مورگان حجم نمونه آماری ۲۲۸ نفر می باشد که به منظور افزایش صحت نتایج آزمون میزان حجم نمونه به دست آمده از فرمول کوکران (۳۳۸) در تحلیل های آماری استفاده شده است. برای آزمون فرضیه ها با توجه به حجم زیاد نمونه ها از آزمون پارامتری (SASS) استفاده شده است.

مدل تحلیلی پژوهش

روند پژوهش جاری بر اساس مدل تحلیلی زیر شکل گرفته که مطابق با مولفه های تأثیرگذار بر امنیت و سرزندگی بررسی شده است.

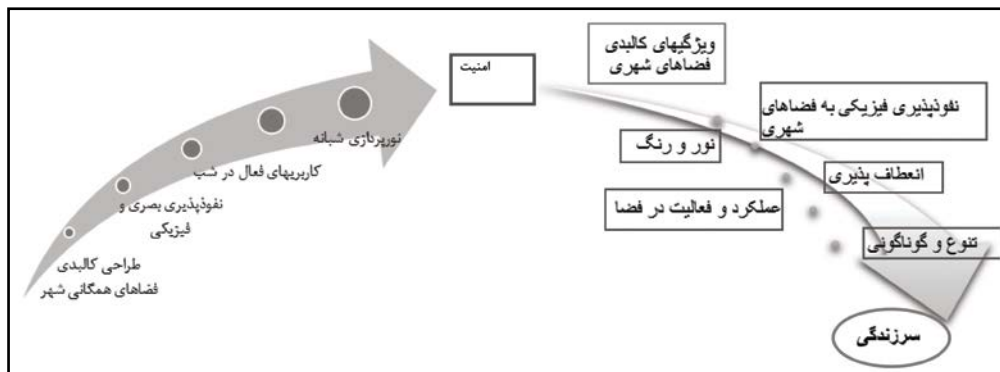
محدوده و قلمرو پژوهش

تعاریف و مفاهیم

امنیت

امنیت از ماده امن گرفته شده است که به گفته راغب در کتاب مفردات، به معنی آرامش خاطر و آرامش نفس و از بین رفتن بیم و هراس است (شریعتمداری، ۱۳۷۲: ۱۰۵). فضای عمومی شهری، به مفهوم صحنه ای است که فعالیت های عمومی زندگی شهری در آن ها به وقوع می پیوندد؛ از این رو مسئله امنیت این نقاط بسیار واجد اهمیت است. (بحرینی، ۱۳۷۷). اهمیت موضوع امنیت در زندگی انسان تا جایی است که جان لنگ، نظریه پرداز مشهور امریکایی آن را در کنار سایر نیازهای فیزیولوژیک انسان مانند غذا، سرپناه و بهداشت مطرح می کند (گلکار، ۱۳۸۰: ۵۲). امنیت دارای ویژگی ها و خصوصیات متعددی است که بر این اساس ابعاد اصلی آن عبارتند از: ۱- بعد تکوینی؛ که دارای دو بعد ایجابی و سلبی است، بعد ایجابی به معنای اطمینان و آرامش فکری و روحی و بعد سلبی به معنای فقدان خوف، دلهره و نگرانی که موجب سلب آرامش و اطمینان می گردد. ۲- بعد ذهنی و عینی؛ در بردارنده احساس امنیت در حالات و موقعیت های ذهنی تا ایمنی و امنیت خارجی در موقعیت های عینی و بیرونی است و وضعیت فیزیکی را با حالت فکری درهم می آمیزد. ۳- بعد روان شناختی؛ شکل گیری احساس امنیت از لحاظ روان شناختی، معطوف به شرایط اجتماع شهری و کنش ها و حوادث آن و نوع برداشت و سطوح ادراکی در ساختار فرهنگی است ۴- بعد رفاهی؛ از بستر این دیدگاه است که امنیت جامعه انسانی را دارای دو بعد حداقلی که در آن آحاد جامعه قادر به تأمین و تضمین معیشت و بقاء و امنیت خود هستند و بعد ارتقایی که

۱- نمودار تحلیلی پژوهش، (منبع: نگارندگان).

مردم قادر هستند از احساس آسایش در زندگی مادی و امنیت روانی اجتماعی برخوردار باشند. ۵- امنیت محیطی که به امنیت شهروندان و احساس آن‌ها به ایمن بودن از سوانح طبیعی مانند سیل و زلزله ارتباط دارد که نقش ساختار شهری و استانداردهای ساخت و ساز و رعایت معیارهای امنیت کالبدی شهر در این احساس امنیت مهم می‌نماید (بمانیان، ۱۳۸۷).

مشخصه‌های فردی در ادراک از امنیت و میزان استفاده فرد از یک فضای شهری تاثیر دارند، مثل موقعیت اجتماعی، شخصیت، نقش (ها) سن و طبقه اجتماعی، پشتوانه خانوادگی، دانشجو بودن و یا کارگر بودن و ... و این مسائل در تعیین راحتی این افراد و همچنین در میزان درکی که از آسیب‌پذیری یک مکان دارند، تاثیرگذار است (Howard, 1999 : 219).

جین جیکوبز، در تبیین امنیت شهری بر فعال بودن فضا به عنوان عاملی در ایجاد یک محیط امن و موفق تأکید کرده است. او معتقد است استفاده بیش تر مردم از خیابان‌ها، فرصت‌های بیش تری را برای نظارت‌های غیر رسمی ایجاد می‌کند، که این به خودی خود، موجب جلوگیری از فعالیت‌های مجرمانه خواهد شد.

از نظر اسکار نیومن فضاهای قابل دفاع، دارای چهار عنصر اصلی برای طراحی است. این مفاهیم عبارتند از: قلمرو، نظارت ساختمان و کنار هم قرار گرفتن تسهیلات مسکونی در کنار تسهیلات دیگر. ضمناً نیومن به این موضوع نیز پرداخت که انجام تغییرات در طراحی کالبدی محیط باعث آزادسازی رفتارهای پنهانی ساکنین می‌گردد و آن‌ها را تشویق می‌کند تا برای حفظ آزادی و اموال خود تدابیری رفتاری را اتخاذ نمایند که این فعالیت‌های رفتاری مانع مهمی در برابر ناهنجاری‌های اجتماعی در محل باشند.

اسکلامو آنجیل نیز نظریات جیکوبز را دنبال کرد و معتقد است که با برنامه ریزی مؤثر می‌توان از فعالیت‌های مجرمانه جلوگیری کرد. وی در کتاب تضعیف جرم توسط طراحی شهری بیان می‌کند که شهروندان چگونه می‌توانند نقش فعالانه‌ای در جلوگیری از جرم بر عهده گیرند و عوامل محیطی که فرصت‌های مجرمانه را ایجاد می‌کنند، شناسایی کنند (Newman, 1973:132). آنجل از ایجاد تغییراتی در محیط فیزیکی به منظور افزایش امنیت محیط‌ها، نیز حمایت می‌کند، وی بیان کرد که استفاده بسیار از یک قسمت از شهر توسط مردم، موجب افزایش تعداد ناظران و شاهدان می‌شود که می‌توان در کاهش جرائم تاثیر مستقیم اعمال نمود (Robinson, 1996).

سرزندگی

سرزندگی در فرهنگ دهخدا حالت و چگونگی سرزنده و بانشاط بودن معنی شده است. در داخل کشور کورش گلکار سرزندگی

شهری را معادل واژه "Liveliness" و یا "livability" دانسته، و آن را به عنوان یکی از مؤلفه‌های سازنده کیفیت طراحی شهری تعریف می‌نماید.

سرزندگی را می‌توان قابلیت مکان برای تأمین تنوعی از فعالیت‌ها و استفاده کنندگان (با پیش زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) با هدف تنوع تجربیات و تعاملات اجتماعی به گونه‌ای که امنیت، برابری و راحتی را برای همه استفاده کنندگان فراهم آورد؛ در نظر گرفت (دادپور، ۱۳۹۰: ۴۷).

پرداختن به مفهوم سرزندگی و حیات خیابان، از اواخر دهه ۶۰ به بعد در برنامه ریزی فیزیکی مورد توجه قرار گرفته است (امین زاده و داعی نژاد ۱۳۸۱، ۶۱-۵۰). چارلز لاندی با چهار رویکرد عمده و به شکل موضوعی به مسئله پرداخته است. که شامل سرزندگی اقتصادی، سرزندگی اجتماعی، سرزندگی زیست‌پذیری فرهنگی و سرزندگی زیست‌پذیری محیطی می‌باشد. سرزندگی و زیست‌پذیری محیطی دو جنبه را در بر می‌گیرد: جنبه اول پایداری و جنبه دوم، طراحی است که متغیرهایی مانند خوانایی، حس مکان، امنیت تعاملات اجتماعی و کیفیت روشنایی را در بر می‌گیرد (Strunk and White, 1979). وی ۹ معیار مؤثر را برای شناسایی یک شهر سرزنده و زیست‌پذیر بر می‌شمارد که عبارتند از: تراکم مفید افراد، تنوع، دسترسی، ایمنی و امنیت، هویت و تمایز، خلاقیت، ارتباط و تشریک مساعی، ظرفیت سازمانی و رقابت.

سرزندگی محیط شهری کیفیتی است که نشان از پویایی و جنب و جوش حیات هر روزه شهروندان در ارتباط با بستر سکونتشان است (Sime, 1995). به گفته ویلیام وایت آنچه بیش از همه مردم را به سوی خود می‌کشد، حضور آدم‌های دیگر است (سامانی، ۱۳۹۱، ۷۶). پامیر در کتاب خلق یک مرکز شهری پر جنب و جوش، عوامل مؤثر بر سرزندگی یک مکان عمومی موفق و پر جنب و جوش را این چنین معرفی می‌نماید: جایگاه یک فضای عمومی موفق بایستی به گونه‌ای باشد که پذیرای جمع کثیری از افراد باشد (Paumier, 2007). لینچ، سرزندگی را درجه مطلوبیت و حمایت سکونتگاه از عملکردهای حیاتی، لوازم زیستی و ظرفیت و گنجایش زندگی انسانی تعریف نموده و پنج مولفه ثابت، هم‌آوایی، ایمنی، سود و حمایت و نگهداری را به عنوان ارکان سرزندگی ذکر می‌کند (لینچ، ۱۳۷۶: ۱۶۳).

دیدگاه‌ها و مبانی نظری:

اختلاط کاربری‌های

راب کریبر اعتقاد دارد که بافت شهری از درهم آمیختگی کلیه فعالیت‌ها هنگامی که محمل کالبدی می‌یابد شکل می‌گیرد. او به سلسله مراتبی از توزیع کاربری‌ها در سطح شهر معتقد

جدول ۱- راهکارهای ارائه شده توسط نظریه پردازان در حوزه امنیت بر حسب نمایانگرهای کیفیات محیطی بر اساس دسته بندی متیو کرمونا، (منبع: مرتضوی، ۱۳۸۹: ۹۹-۶۰).

نظریه پرداز	راهکارهای ارائه شده در مورد هنجار امنیت
جین جیکوبز	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش تعداد مغازه ها، رستوران ها و ساختمان ها در خیابان - ایجاد نظارت اجتماعی از طریق تنوع فعالیت ها و عملکردها - مشخص کردن سرحد بین فضا های عمومی و خصوصی - طراحی ساختمان ها به گونه ای که به خیابان دید داشته باشند
اسکلامو آنجل	<ul style="list-style-type: none"> - تقسیم کردن مراکز تجاری در مناطقی که عبور و مرور توده مردم زیاد است. - تسهیلات پارک کردن - افزایش تراکم کاربری های یک منطقه جهت افزایش شاهدان - هدایت کردن عبور و مرور سر در گم به مسیر های مشخص
اسکالر نیومن	<ul style="list-style-type: none"> - ورودی جلوی ساختمان ها باید رو به خیابان باشد. - جدایی حریم های عمومی از خصوصی یا نیمه عمومی و نیمه خصوصی - تعریف یک سلسله مراتب که به سمت مناطق خصوصی شدت می یابد. - استفاده از تغییر سطح، طبقات، کلیدها، ورودی های تزئینی و غیره به منظور افزایش قلمروگرایی - مراقبت از فضاهای داخلی و خارجی از طریق پنجره ها - رویت پذیری ساختمان از خیابان که خارج ساختمان قرار گرفته است. - اجتناب از طراحی ساختمان با شکل و نمای کاملاً متفاوت نسبت به سایر ساختمان های محله - تشویق شهروندان به حضور در فضاهای عمومی و حفظ آزادی رفت و آمد به مکان های عمومی و حفظ اموال شخصی - قرار گرفتن خانه های مسکونی در کنار تسهیلات تجاری و اجتماعی - ایجاد دسترسی عمومی به مکان هایی که فعالیت های مجرمانه به سختی قابل مشاهده هستند. - پرهیز از ایجاد ساختمان های بلند - استفاده از حصارهای واقعی یا نمادین به منظور کنترل فضا - جدایی حریم های عمومی از خصوصی یا نیمه عمومی و نیمه خصوصی - قابل دسترس بودن مناطق مشترک خارجی مانند محدوده بازی، فضای سبز و پارک ها و نزدیکی آن ها به ورودی ساختمان ها

جدول ۲- مولفه های سرزندگی محیط از نظر نظریه پردازان برجسته شهرسازی، (منبع: نگارندگان).

مؤلفه های سرزندگی							نظریه پرداز			
امنیت	تراکم	تنوع	خوانایی	نگهداری	مکمل	شفافیت	راحتی فیزیکی	مکانی برای قدم زدن و آسودگی مردم	جین جیکوبز	
		لذت			آسایش		حفاظتی		یان گل	
		آسایش			دسترسی		جاذبه ها		گزارش محیط URED	
	تراکم				بازده (این معیار احتمالاً بیشتر برای قضاوت و ارزیابی در مورد کارایی که با سرزندگی فرق دارد، به کار برده می شود.			جای پا یا جریان حرکت عابر پیاده) شامل شمارش افرادی است که در زمانی معین از یک منطقه خاص عبور می کنند.	گزارش محیط زیست DCE	
				حرکت از طراحی شهری به سمت سیاست شهری			تنوعی از ساختمان ها از نظر قدمت		جی ویکر شام	
	رقابت و ظرفیت سازمانی	حقیقت- جویی	هماهنگی و پیوستگی	همکاری	نوآوری و ابتکار	هویت و تمایز	ایمنی و امنیت	دسترسی	تنوع و گوناگونی	لاندری
					زیباشناختی- تجربی		مؤلفه عملکردی (کیفیت امنیت محیط و...)		کورث گلکار	
					مؤلفه مولفه زیست محیطی زیست محیطی					

طراحی کالبدی و تأثیر آن بر امنیت و سرزندگی شبانه

از مؤلفه‌ها و معیارهای فضای شهری امن می‌توان به اندازه و فرم فضا اشاره نمود. ارسطو معتقد بود که شهر نباید آنقدر بزرگ باشد که صدای کمک خواهی مردم از پشت دیوارهای آن شنیده نشود. کامیلو سیته اظهار می‌دارد که اندازه فضا در ایجاد روابط اجتماعی تأثیر دارد؛ در ابعاد کوچک تر فضا روابط صمیمانه تری برقرار است (تولایی، ۱۳۷۹: ۲۹).

آنجل همواره بر اهمیت محیط کالبدی برای پیشگیری از جرم بوسیلهٔ مشخص کردن حدود مالکیت، کاهش و یا افزایش دسترسی به محل تأکید داشت. به اعتقاد آنجل ارتکاب جرم ارتباطی معکوس با شدت فعالیت در خیابان دارد و محیط‌های تجاری به شکل نواری، آسیب‌پذیری بیش تری نسبت به جرم و جنایت دارند، زیرا تنوع فعالیت‌های غیرتجاری مانند سکونت و کنترل اجتماعی ناشی از آن را رقیق نموده و به خاطر رجوع غیرقابل کنترل افراد زیادی به آن محدوده ارتکاب جرم خیابانی را برای مجرمین آسان تر می‌سازد. جیکوبز بیان می‌کند که عقب نشینی مناسب ساختمان‌ها و بلوک‌های ساختمانی کوچک ایجاد شهرهای با فعالیت‌های ۲۴ ساعته و چشمان ناظر بر خیابان خواهد بود و یکی از مؤثرترین راه‌ها برای اطمینان از ایجاد نظارت‌های غیر رسمی است که بر امنیت فضا می‌افزاید (حبیبی و سلیمی، ۱۳۷۶: ۳۵).

مجموع مباحثی که در خصوص فرم فضا با مطرح کردن فضاهای گمشده، کنج‌ها و سطوح U و L شکل مطرح می‌شوند. جملگی بر قابل رؤیت شدن فضاها متکی هستند. برای فراهم شدن این امکان باید توجه نمود که ساماندهی فرم کالبدی و فضایی می‌تواند به عنوان یکی از استراتژی‌های پیشگیری از جرم مطرح شود.

مطالعات و تحقیقات اسکار نیومن بر روی یک کار کاملاً آماری و تحلیلی در شهر نیویورک انجام شده و نظریات جین جیکوبز را مورد ارزیابی قرار داده است. او معتقد است برعکس نظریات اعلام شده جین جیکوبز، خیابان‌های تجاری جرائم زیادی را هم با خود به همراه می‌آورد. او بر اساس کار سیستماتیک و آماری که بر روی اندازه و ارتفاع انواع ساختمان‌ها و میزان جرائم انجام داد، به این نتیجه رسید که ارتباط مستقیمی میان افزایش تعداد طبقات و افزایش اندازه پروژه‌ها از یک سو و از سوی دیگر افزایش جرائم وجود دارد و برای مثال در ساختمان‌های زیر شش طبقه جرائم کم تری نسبت به ساختمان‌های بیش از ۶ طبقه رخ می‌دهد. وی سلسله مراتبی را برای فضاها معین می‌کند: فضای عمومی، فضای نیمه عمومی، فضای نیمه خصوصی و فضای خصوصی (Newman, 1996). برای حفظ امنیت خیابان باید حد فاصل واضحی بین فضاهای عمومی و فضاهای خصوصی، بین قلمرو خانه و مغازه و آنچه متعلق به همه است وجود داشته

است تا این کاربری‌ها در کنار یکدیگر و لیکن با مقیاس‌ها و شدت و ضعف‌های گوناگون قرار گیرند. این الگو می‌تواند شامل سرزندگی فضای شهری و جلوگیری از اتلاف هزینه‌های زیاد جهت حمل و نقل گسترده باشد. وی معتقد است که باید کاربری‌هایی در اطراف میدان و فضای شهری ایجاد کرد که عملکرد شبانه روزی داشته باشند (کریر، ۱۳۷۵: ۱۹). همچنین جیکوبز مخالف محدود کردن فعالیت‌های مردم در چارچوب فضاهای خاص است. تنوعی که جیکوبز در ذهن دارد با طیف وسیعی از مکان‌ها، از مغازه‌های سبزی‌فروشی، بستنی‌فروشی و گل‌فروشی گرفته تا کلاس‌های سفال‌گری و فیلم‌خانه‌ها و نمایشگاه‌های هنری تأمین می‌شود (جیکوبز، ۱۳۷۵: ۸۹-۸۸). تراکم، اخلاطی از کاربری‌ها و ساختمان‌های گوناگون به اضافه شلوغی و جنب‌جوش مردم، تصویر یک مرکز شهر ایده‌آل را در اندیشه خانم جیکوبز فراهم می‌آورد (حبیبی و سلیمی، ۱۳۷۶: ۳۵). خیابان خالی چیزی برای تماشا ندارد. اما تماشای خیابان پر رفت و آمد لذت بخش خواهد بود. همین امر باعث جذابیت، سرزندگی و ایمنی خیابان خواهد شد. خیابانی که فاقد این شروط اساسی باشد ناامن و خطرناک است و مردم می‌کوشند از آن دوری جویند و در نتیجه خیابان مورد استفاده کسانی خواهد بود که چاره‌ای جز استفاده از آن ندارند (شوای، ۱۳۷۵: ۱۳۶۸).

نورپردازی و تأثیر آن بر امنیت، سرزندگی و حیات شبانه فضا

سبک زندگی امروز، مطابق است با روشن نگه‌داشتن دایمی شهرها و رها کردن آنان از آهنگ طبیعی روز و شب؛ افزایش کار شبانه و ساعت کاری و باز بودن واحدها، پدیده‌هایی هستند که به خیزش و رواج جامعه‌ی ۲۴ ساعته مرتبط می‌شوند (Pottharst and Koneke, 2013: 39).

نورپردازی تصویر مثبتی از شب‌های شهر ایجاد نموده و به بالا رفتن اندرکنش اجتماعی، آسایش بصری، و امنیت و ایمنی کمک می‌کند (Crawford, 2006: 2). اغلب مطالعات صورت گرفته در مورد نورپردازی نشان می‌دهد که با افزایش روشنایی شب‌ها در مکان‌های نامناسب ترس از ارتکاب جرم کاهش می‌یابد و نرخ ارتکاب به جرم افزایش و در نتیجه سرزندگی فضای شهری از بین می‌رود. فرانسواز شوای در کتاب شهرسازی، تخیلات و واقعیات (شوای، ۱۳۷۵: ۱۵۶) یکی از عوامل اصلی عدم جذابیت شهر را عدم روشنی و وضوح زمینه و عوامل شهر می‌داند. در همین خصوص کولین لنچ می‌گوید: شهری که دارای نمادهایی آشکار و با وضوح کامل باشد، بدین تعبیر به نظر خوانا و مشخص می‌رسد، چنین شهری چشم و گوش را به توجه بیشتر دعوت می‌کند و افراد را به جانب خود می‌خواند (دیناری، ۱۳۸۴: ۳۵).

بررسی نقش امنیت در سرزندگی و حیات خیابان امام

شهر مرند

محدوده سایت مورد مطالعه خیابان امام، حد فاصل خیابان شهید رنجبری تا خیابان هفت تیر مرند است. این خیابان هسته قدیمی شهر مرند بوده و سه عنصر شهرهای اسلامی، عنصر حکومتی (ساختمان شهرداری) مذهبی (مسجد جامع) و بازار سرپوشیده در آن قرار گرفته است.

البته نظریات نیومن با تمام ارزشی که داشته است، با انتقادات از سوی دیگر پژوهشگران خصوصاً پیروان رویکرد غیرمکانی روبرو گشته، که عمده ترین آن ها این است که اسکار نیومن در تئوری خود برای پیشگیری از کاهش جرائم شهری عامل طراحی را مطلق پنداشته و به عوامل دیگر پیشگیری اشاره ننموده است.

نفوذ پذیری بصری و فیزیکی

از مؤلفه ها و معیارهای فضای شهری امن می توان به نفوذپذیری بصری و فیزیکی اشاره نمود. مؤلفه های سازمان فضایی و دسترسی در چارچوب بررسی حاضر شامل معیارهای ذیل است:

۱- وضعیت نفوذپذیری قلمروها (خصوصی، نیمه خصوصی و عمومی)؛ روشنی و وضوح سازمان فضایی و مرزهای قلمرو خصوصی و نیمه خصوصی (نیمه عمومی) و عمومی از یکدیگر موجبات کاهش نفوذپذیری (دسترسی)، افزایش نظارت اجتماعی و پیشگیری از جرایم می شود.

۲- وضعیت دسترسی: ویژگی های دسترسی و شبکه های ارتباطی نقش بسیار زیادی در تأمین ایمنی و امنیت فضا، مکان ها و محلات شهری دارند. بنابراین مسئله امنیت در شهر را باید به صورت زنجیره دسترسی امن از فضاهای خصوصی به فضا های عمومی و بالعکس مورد توجه قرار داد.

اسکار نیومن در مطالعات خود دریافت که جرم در مجتمع های مسکونی عمومی اغلب در جایی صورت می گیرد که فعالیت های مجرمانه به سختی مشاهده و رویت می گردد و دسترسی عموم به این مکان ها به سادگی صورت نمی گیرد (صالحی، ۱۳۸۷: ۱۳۹). جیکوبز امکان مراقبت بصری روی خیابان (چشمان خیابان) را یکی از عوامل برای ایجاد سرزندگی در خیابان برمی شمارد. این نظارت، زمانی آسان تر خواهد بود که ساختان های دو طرف خیابان به سمت خیابان پیش بینی شده باشد. این امر نظاره خیابان را برای مالکان آسان تر و پاسداری دائم آنان را میسر می سازد (شوای، ۱۳۷۵: ۱۳۶۸). لذا فضا اگر از نظر ساختاری و فرم به گونه ای باشد که به علت در معرض دید نبودن و ناپیدایی، اخفای آن را فراهم کند، شرایط محیطی را به صورت بالقوه جهت رفتارهای مجرمانه مساعد می سازد. همچنین قطع تداوم بصری و فضایی باعث مخفی ماندن عملی در محدوده آن می شود و مناسب جهت به سرانجام رساندن عملی ناپهنجار هست (صالحی، ۱۳۸۷: ۱۵۹).

مطالعه میدانی و ارزیابی امنیت در خیابان امام شهر مرند

خیابان امام که در خیابان کشی های دوره پهلوی دوم احداث شده است، یکی از شریان های اصلی شهر محسوب می گردد. بازار سرپوشیده مرند که در جداره دوم خیابان امام استقرار یافته، تأمین کننده نیازهای اساسی ساکنین شهر مرند بوده و اکثراً مغازهای پوشاک، پشم فروشی، خشکبار و ... در آن فعال هستند. از مراکز مهم فرهنگی سایت می توان به موزه مردم شناسی و فرهنگسرای اشاره نمود که در ساختمان قدیم شهرداری مرند استقرار یافته اند.

در جبهه پشت خیابان امام کاربری مسکونی با تراکم متوسط استقرار یافته که به دلیل وجود معابر تنگ و باریک (معابری با عرض کمتر از ۶ متر)، ساختمان های با قدمت بالای ۲۰ سال و ... جز بافت قدیمی شهر مرند محسوب می شود.

نتایج بررسی ها

در قالب پاسخ به سوال های مطرح شده در پرسشنامه درباره امنیت فضاهای شهری و تأثیر آن بر سرزندگی و حیات شبانه فضا، شهروندان به بیان دیدگاه های خود پرداخته اند که جمع بندی نظرهای آن ها به شرح جداول زیر است.

پرسش اول: آیا اختلاط کاربری ها (ترکیبی از کاربری های تفریحی، تجاری، مسکونی و ...) می تواند بر سرزندگی فضای شهری و در نتیجه در امنیت فضا در شب مؤثر باشد؟ (جدول ۱)

پرسش دوم: آیا نورپردازی شهری می تواند باعث افزایش امنیت در فضاهای عمومی شهر شده و بر حضور شهروندان در فضاهای شهری در هنگام شب مؤثر باشد؟ (جدول ۲)

پرسش سوم: آیا طراحی کالبدی فضاهای شهری در امنیت فضا و در سرزندگی فضای شهری در هنگام شب مؤثر است؟ (جدول ۳)

پرسش چهارم: آیا نفوذپذیری فیزیکی و بصری در امنیت یک فضای شهری و نهایتاً در سرزندگی شبانه فضا مؤثر است؟ (جدول ۴)

جدول ۱- آمار توصیفی، تأثیر اختلاط کاربری‌ها بر امنیت فضای شهری، (منبع: نگارندگان).

سطح تأثیرگذاری (SE ± میانگین)	درصد فراوانی نسبی P	فراوانی نسبی f_p	فراوانی f_i	
۲/۰ ± ۰/۵	۰,۸۸۷۶	۰,۰۰۸۸۷۶	۳	خیلی کم
۱۵/۳۳ ± ۱/۷۶	۴,۷۳۳۷	۰,۰۴۷۳۳۷	۱۶	کم
۴۶/۳۳ ± ۷/۸۳	۱۴,۲۰۱۲	۰,۱۴۲۰۱۲	۴۸	متوسط
۱۲۳/۳۳ ± ۲/۹۰	۳۶,۶۸۶۴	۰,۳۶۶۸۶۴	۱۲۴	زیاد
۱۴۸/۰ ± ۵/۵۰	۴۳,۴۹۱۱	۰,۴۳۴۹۱۱	۱۴۷	خیلی زیاد
	۱۰۰	≈۱	۳۳۸	جمع

جدول ۲- آمار توصیفی، تأثیر نورپردازی بر امنیت فضای شهری، (منبع: نگارندگان).

سطح تأثیرگذاری (SE ± میانگین)	درصد فراوانی نسبی P	فراوانی نسبی f_p	فراوانی f_i	
۰,۰ ± ۰	۰	۰	۰	خیلی کم
۹,۶۶ ± ۰,۸۸	۳,۲۵۴۴	۰,۰۳۲۵۴۴	۱۱	کم
۲۸,۳۳ ± ۲,۰۲	۸,۲۸۴	۰,۰۸۲۸۴	۲۸	متوسط
۱۳۵,۶۶ ± ۲,۳۳	۳۹,۹۴۰۸	۰,۳۹۹۴۰۸	۱۳۵	زیاد
۱۶۵,۰ ± ۲,۶۴	۴۸,۵۲۰۷	۰,۴۸۵۲۰۷	۱۶۴	خیلی زیاد
	۱۰۰	≈۱	۳۳۸	جمع

جدول ۳- آمار توصیفی، تأثیر طراحی محیطی بر امنیت فضای شهر، (منبع: نگارندگان).

سطح تأثیرگذاری (SE ± میانگین)	درصد فراوانی نسبی P	فراوانی نسبی f_p	فراوانی f_i	
۲,۰۰ ± ۰,۵۷	۰,۸۸۷۶	۰,۰۰۸۸۷۶	۳	خیلی کم
۷,۰۰ ± ۱,۱۵	۲,۰۷۱	۰,۰۲۰۷۱	۷	کم
۵۳,۳۳ ± ۵,۹۲	۱۶,۵۶۸	۰,۱۶۵۶۸	۵۶	متوسط
۱۱۳,۶۷ ± ۶,۳۵	۳۳,۴۳۲	۰,۳۳۴۳۲	۱۱۳	زیاد
۱۸۹,۶۷ ± ۳۸,۹۴	۴۷,۰۴۱۴	۰,۴۷۰۴۱۴	۱۵۹	خیلی زیاد
	۱۰۰	≈۱	۳۳۸	جمع

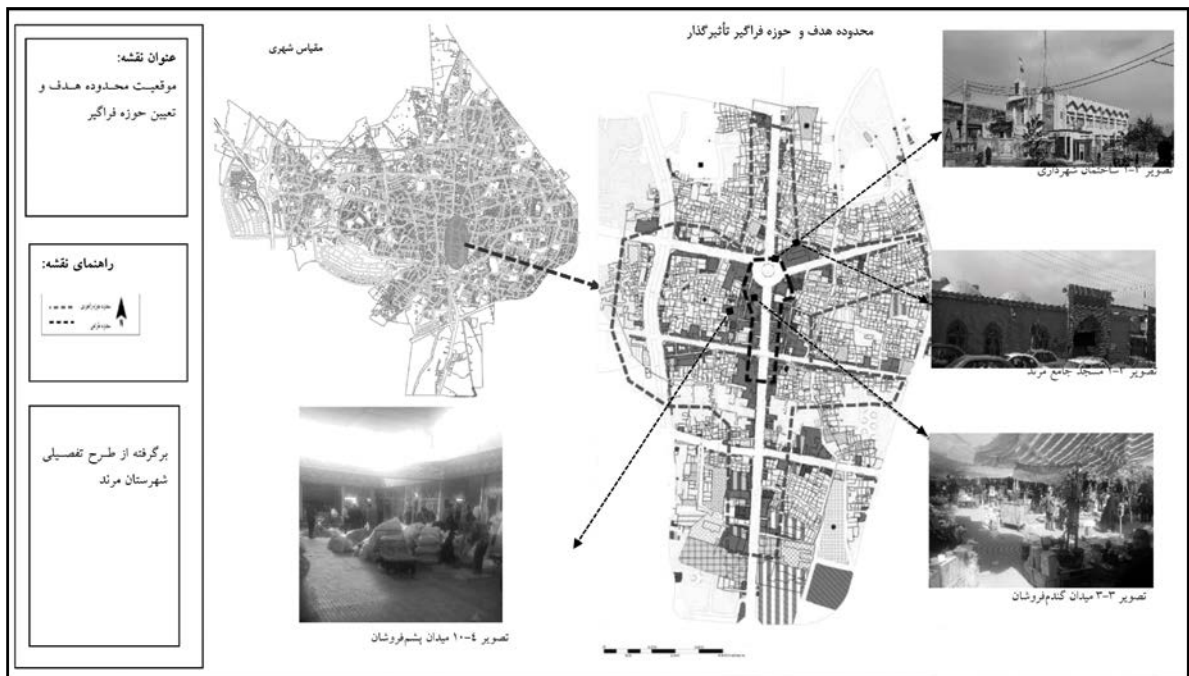
جدول ۴- آمار توصیفی، تأثیر نفوذپذیری فیزیکی و بصری بر امنیت فضای شهری، (منبع: نگارندگان).

سطح تأثیرگذاری (SE ± میانگین)	درصد فراوانی نسبی P	فراوانی نسبی f_p	فراوانی f_i	
۰,۰ ± ۰	۰	۰	۰	خیلی کم
۷,۳۳ ± ۰,۸۸	۲,۰۷۱	۰,۰۲۰۷۱	۷	کم
۱۵,۰ ± ۲,۰۸	۴,۱۴۲	۰,۰۴۱۴۲	۱۴	متوسط
۱۱۵,۳۳ ± ۶,۹۳	۳۴,۳۱۹۵	۰,۳۴۳۱۹۵	۱۱۶	زیاد
۲۰۲,۰ ± ۴,۳۵	۵۹,۴۶۷۵	۰,۵۹۴۶۷۵	۲۰۱	خیلی زیاد
	۱۰۰	≈۱	۳۳۸	جمع

جدول ۵- آمار توصیفی تأثیر امنیت بر سرزندگی و حیات شبانه فضاهای شهری، (منبع: نگارندگان).

فراوانی f_i	فراوانی نسبی F_p	درصد فراوانی نسبی P	سطح تاثیرگذاری (SE) $\pm$ میانگین
۰	۰	۰	۰,۰ $\pm$ ۰
۳	۰,۰۰۸۸۷۶	۰,۸۸	۳,۶۶ $\pm$ ۱,۲۰
۲۶	۰,۰۷۶۹۲۳	۷,۶۹	۲۵,۶۶ $\pm$ ۲,۰۲
۷۶	۰,۲۲۴۸۵۲	۲۲,۴۸	۷۴,۰ $\pm$ ۵,۸۵
۲۳۳	۰,۶۸۹۳۴۹	۶۸,۹۳	۲۳۳,۰ $\pm$ ۸,۶۶
۳۳۸	≈ 1	۱۰۰	

حروف غیر مشابه در جداول نشان دهنده اختلاف معنادار در سطح احتمال آماری ۵ درصد در آزمون دانکن می باشد.

آزمون فرضیه ها

فرضیه اول: اختلاط کاربری ها می تواند بر امنیت و در نتیجه بر سرزندگی فضای شهری در شب مؤثر باشد.

فرضیه دوم: نورپردازی شهری می تواند باعث افزایش امنیت در فضاهای عمومی شهر شده و بر حضور شهروندان در فضاهای شهری در هنگام شب مؤثر است.

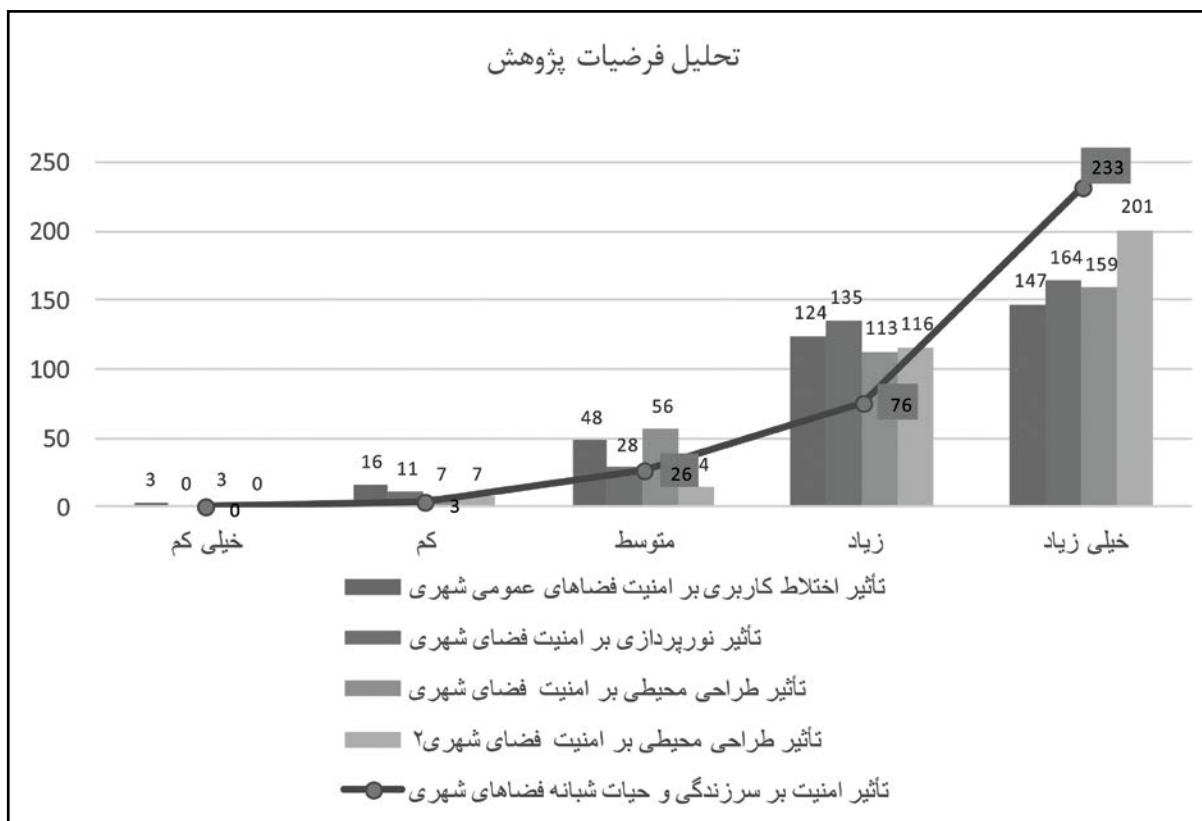
فرضیه سوم: طراحی کالبدی فضاهای شهری در امنیت فضا

در هنگام شب مؤثر است و در افزایش سرزندگی فضا مؤثر است. فرضیه چهارم: نفوذپذیری فیزیکی و بصری در امنیت یک فضای شهری مؤثر است و باعث سرزندگی فضاهای شهری می-گردد.

نتایج حاصل از تجزیه آماری داده ها نشان می دهد که با اطمینان ۹۹ درصدی بین داده ها چون (P) احتمال کمتر از ۰,۰۵ است ($P \geq 0,05$) نشان دهنده اختلاف معنادار در سطح آماری ۱ درصدی می باشد و این پژوهش دارای دقت قابل قبولی می باشد.

با توجه به اطلاعات بدست آمده از جدول آمار توصیفی، نمودار

نمودار ۲- تحلیل فرضیات پژوهش، (منبع: نگارندگان).

از غروب آفتاب به محیطی تاریک، خالی از جمعیت و مستعد بزهداری تبدیل می‌شود. از این رو در این پژوهش به بررسی نقش امنیت بر سرزندگی و حیات شبانه پرداخته شد. داده‌های پژوهش حاضر از طریق توزیع پرسشنامه در بین شهروندان به دست آمده و با به کارگیری روش‌های آماری و تهیه نمودار هیستوگرام، با استفاده از آزمون‌های میانگین آماری یک جامعه و همبستگی بررسی و تحلیل شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که شاخص‌های کاربری مختلط، نورپردازی، طراحی کالبدی محیط و نفوذپذیری فضا علاوه بر این که باعث افزایش امنیت روانی و فیزیکی در فضاهای شهری در ساعات شبانه می‌شود در سرزندگی و حضورپذیری فضای شهری نیز سهم بسزایی نیز دارد.

از این روی با توجه به یافته‌های پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که امنیت یک شاخص مستقل تأثیرگذار بر سرزندگی فضاهای شهری نیست بلکه شاخص‌های دیگری (نورپردازی، نفوذپذیری بصری و ...) در تأمین امنیت یک فضای شهری اثر گذار بوده و امنیت به عنوان یکی از شاخص سرزندگی، در تأمین سرزندگی و حضورپذیری فضای شهری نقش عمده‌ای را ایفاء می‌کند.

فراوانی به شکل زیر است:

با توجه به نمودار فوق می‌توان نتیجه گرفت که شاخص‌های نورپردازی، اختلاط کاربری، طراحی محیطی مناسب و نفوذپذیری فیزیکی و بصری در ایجاد فضاهای امن مؤثر بوده و وجود امنیت در یک فضای شهری نیز باعث افزایش سرزندگی و حیات مدنی فضا در ساعات شبانه می‌گردد.

نتیجه‌گیری:

فضاهای عمومی شهری بدون هیچ عملکرد و فعالیتی در طول شب می‌تواند بستر بزهداری‌های اجتماعی و کاهش امنیت روانی و فیزیکی شهروندان گردد، اما با استفاده از تمهیدات طراحانه و بکارگیری شاخص‌های مؤثر در افزایش امنیت، سرزندگی، حضورپذیری افراد در یک فضای شهری و با بکارگیری نظام برنامه‌ریزی و مدیریتی می‌توان این تهدید را به فرصتی تبدیل نموده تا شهروندان بتوانند حیات شبانه را به خوبی تجربه کنند و هیاهوی روز و ضرب‌آهنگ زندگی روزانه را در شب هنگام نیز طنین انداز شود. میدان مرکزی شهر مرنند و خیابان امام به عنوان قلب شهریهی با قدمت تاریخی سه هزار ساله، ساعاتی بعد

پیشنهادها

با توجه به مطالعات انجام شده و در جهت بهبود وضعیت سرزندگی و حیات شبانه میدان مرکزی شهر مرند و خیابان امام پیشنهادها و راهبردهای زیر ارائه می گردد:

- مطالعه ی مکانهای پرخطر و جرم خیز خیابان در هنگام شب بکارگیری تمهیدات طراحی کالبدی و نورپردازی جهت از بین بردن محل های مستعد بزهکاری مانند از بین بردن گوشه های تاریک و فرورفته ساختمان ها

- تزریق کاربری های مختلط تجاری- مسکونی که باعث افزایش نظارت اجتماعی در ساعات شبانه در فضای شهری می شود.

- ایجاد امکان مراقبت بصری و دائمی در خیابان از طریق بدنه ها از طریق تزریق کاربری های مختلط مسکونی- تجاری

- زمان بندی فعالیتی فضا برای حداقل ۱۸ ساعت در شبانه روز

- تزریق فعالیت های هنری، فرهنگی و اجتماعی، ایجاد تمهیداتی به منظور استقرار دستفروشان در ساعات شبانه و همچنین حضور فعالیت های متنوع و جذاب مانند برپایی نمایشگاه های صنایع دستی و ...

- توزیع متعادل کاربری ها به نحوی که پیوستگی بدنه های خاموش و غیر فعال در ساعات شبانه

- برگزاری جشن های مذهبی ملی، فعالیت های هنری، نوازندگی و برگزاری تئاترهای شبانه در فرهنگسرای ساختمان و احیاء بنا در ساعات شبانه

- انتقال کاربری هایی که فقط در ساعات محدود و مشخصی فعالیت دارند و در ساعات شبانه جداره های خاموش و غیر فعال بوجود می آورند. مانند اداره ها

- حفظ و تقویت شاخص های کالبدی که یادآور خاطرات جمعی است. و نورپردازی آن ها در شب به منظور شاخص کردن آن ها

- بهره گیری از فناوری روز دنیا در زمینه ی نورپردازی برای ایجاد جاذبه هایی برای افزایش حضور افراد در سایت در شب که در این رابطه استفاده از تلویزیون های شهری، المان های شهری با نورپردازی مدرن و جذاب و ... می تواند راهکار مناسبی باشد.

- ویتترین مغازه ها تا حد امکان از جلوی فروشگاه ها شفاف و قابل دید و در طول شب روشن باشد.

- تشویق به استفاده از حمل و نقل پایدار و جانمایی ایستگاه کرایه دوچرخه در فواصل مناسب از طول مسیر

- افزایش ظرفیت پیاده‌روها در پیش‌خان مغازه‌ها و استقرار جزیره فضای رستوران‌ها برای تشویق به ماندن و حضور

- افزایش عرضه خدمات تاکسیرانی بعد از ساعت ۱۲ نیمه شب به ویژه در ایام تعطیلات و آخر هفته.

- دسترسی به تاکسی‌های پیش پرداختی در ایستگاه‌ها بعد از

غروب آفتاب تا نیمه های شب.

- ایفای نقش جلوخان برای بدنه ها توسط مسیر و ایجاد فضاهای نیمه عمومی در طول مسیر.

فهرست منابع:

- امین زاده، ب و داعی نژاد، ف (۱۳۸۱)، ملاحظات محیطی در طراحی و بهسازی خیابان های شهری، فصلنامه هنرهای زیبا، شماره ۱۱.

- بحرینی، سید حسین و تاج بخش، گلناز (۱۳۷۷)، مفهوم قلمرو در طراحی شهری، نشریه هنرهای زیبای دانشگاه تهران شماره ۶.

- بمانیان، محمدرضا و محمودی نژاد، هادی (۱۳۸۷)، تحقیقی در سنجش عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت شهروندی (نمونه موردی: کرمان). فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۱۹.

- بنتلی و همکاران (۱۳۸۲)، محیط های پاسخده، ترجمه دکتر مصطفی بهزادفر، تهران: مرکز انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران.

- تولایی، نوین (۱۳۸۶)، شکل شهر منسجم، تهران: انتشارات امیرکبیر.

- جیکوبز، جین (۱۳۸۸)، مرگ و زندگی در شهرهای بزرگ امریکا، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- دادپور، س (۱۳۹۰)، سنجش کیفیت سرزندگی بخشی از خیابان ولی عصر تهران، نشریه داخلی سازمان زیباسازی شهر تهران، معاونت برنامه ریزی و توسعه، دوره اول، شماره ۲.

- سامانی (۱۳۹۱)، راهبردهای طراحی و برنامه ریزی شهری در ارتقای حیات شبانه فضاهای شهری، فصلنامه پنجره، شماره ۱۳.

- شریعتمداری، احمد (۱۳۷۲)، شرح و تفسیر لغات قرآن بر اساس تفسیر نمونه، جلد اول، مشهد: موسسه چاپ و انتشار آستان قدس رضوی.

- شوائی، فرانسواز (۱۳۷۵)، شهرسازی، تخیلات و واقعیات، ترجمه سید محسن حبیبی، تهران: دانشگاه تهران.

- صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷)، ویژگی های محیطی فضاهای شهری امن، تهران: انتشارات مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.

- لینچ، کوین (۱۳۷۴)، سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، تهران: انتشارات دانشگاه هنر تهران.

- لینچ، کوین (۱۳۷۶)، تئوری شکل خوب شهر، ترجمه سید حسین بحرینی، تهران: دانشگاه تهران.

- کرمونا، متیو و همکاران (۱۳۹۱)، مکان های عمومی فضاهای شهری، ابعاد گوناگون طراحی شهری، تهران: انتشارات دانشگاه هنر.

- کرپر، راب (۱۳۷۵)، مفهوم عناصر تیپولوژی و مورفولوژیکی فضاهای شهری، ترجمه خسرو هاشمی نژاد، تهران: جهاد دانشگاهی

- گلکار، کوروش (۱۳۸۶)، مفهوم کیفیت سرزندگی در طراحی شهری، نشریه صفه، سال شانزدهم، شماره ۴۴.

- Angel, S (1968), "Discouraging Crime through City Planning" Berkeley, University of California.

- Gehl, Jan (2010), life between buildings, van Nostrand Reinhold

- Howard, J (1999), Fear of Crime, Society of Alberta

- Jackson. J.B (1994), A sense of place, a sense of time, Yale University Press, New Haven.

- Moughtin, Chiff (1992), Urban Design, street and square better worth architecture, Oxford

- Newman, Oscar (1973), Defensible Space People and Design in the Violent City, London, Architectural Press

- Newman, O (1996), "Creating Defensible Space" New York: Macmillan. Washington, D.C, U.S. Department of Housing and

Urban Development.

- Paumier, C, Y (2007), Creating a Vibrant City Cente, Urban Land Institute Washington

- Sime, C, Y (1995), creating place or Design Space

- Robinson, A (1999), The Toheoretical of CPTED, Appalachian State University Department of PoliticalScience and Criminal Justiice.